

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ
ВІДНОСИН: ВИКЛИКИ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ**

**26 листопада 2019 року
м. Ужгород**

Міністерство освіти і науки України
Ужгородський національний університет»
Кафедра фінансів і банківської справи
Департамент фінансів Закарпатської обласної державної адміністрації
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Кафедра фінансів і банківської справи
Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних
досліджень НАН України

Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти

**Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
26 листопада 2019 року
м. Ужгород**

Ужгород – 2019

IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти»

**УДК 336 (477) (063)
Ф59**

Рекомендовано до друку Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №4 від 06.12.2019 року.

Відповідальний за випуск:

Варцаба Віра Іванівна – завідувач кафедри фінансів і банківської справи економічного факультету ДВНЗ «УжНУ», д.е.н., професор

Редакційна колегія:

Пойда-Носик Ніна Никифорівна – професор кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., професор

Чубарь Оксана Геннадіївна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., доцент

Кампо Георгіна Михайлівна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., доцент

Чакій Ольга Іванівна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н.

Загоруйко Світлана Володимирівна – старший викладач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»

Мицька Тетяна Василівна – старший лаборант кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ».

Ф59 Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 26 листопада 2019 р.) – Ужгород: УжНУ, 2019. – 296 с.

Збірник укладено за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти», яка відбулася 26 листопада 2019 р. у ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Матеріали авторів містять різні точки зору з теоретичних та прикладних засад розвитку фінансової системи держави та регіонів, які охоплюють: проблематику бюджетно-фінансової автономії в умовах децентралізації; діяльності суб'єктів грошово-кредитного ринку; удосконалення механізмів фінансового менеджменту підприємств; актуальні проблеми реалізації митної політики та удосконалення податкової системи держави; методичні та практичні засади оціночної діяльності, а також розвитку страхового ринку, що в сукупності виступають ключовими факторами процесу перебудови національної та глобальної моделі фінансово-кредитних відносин.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакція не завжди поділяє думку та погляди авторів. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

УДК 336 (477) (063)

© Автори тез, 2019
© ДВНЗ «УжНУ», 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Бідзіля М.І. Інтернет-банкінг як технологія віддаленого банківського обслуговування	11
Богдановський Д.І. Трансформація соціальних систем за доби глобалізації	13
Варцаба В.І. Грошово-кредитна політика як інструмент впливу на розвиток національної економіки	15
Грубінка І.І. Особливості функціонування ринку цінних паперів в Україні	18
Драган О.О. Design and development deposit operations of commercial banks	19
Злидник Ю.О. Краудфандинг як інструменту фінансування: переваги та недоліки	23
Кравчук І.С. Організаційно-правові засади реформування ринку обігових фінансових інструментів в Україні	25
Кудріна О.Ю. Модель системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону	29
Лавкай В.В. Фінансово кредитні механізми стимулювання сільськогосподарського виробництва в Україні	30
Легеза Н.Е., Куруц Г.Ю. Майбутнє світової валютної системи	32
Паска І.М. The impact of financial decentralization on the local government organization	35
Сембер С.В., Мандзій О.В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України	38
Сидоренко В.О. Вплив фінансових інвестицій на економічний розвиток країни	40
Сторощук Б.Д., Шупер А.С. Переваги і недоліки режиму інфляційного таргетування	42
Совтан О.І. Теоретичне підґрунтя сталого розвитку країни	45
Філеп Ю.М. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного фінансового ринку	46
Чубарь О.Г., Лендел І.І.	49

Боргові цінні папери та їх роль у формуванні фінансових ресурсів держави

СЕКЦІЯ 2 БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Автухов К.А. Щодо законодавчого забезпечення фінансування кримінально-виконавчої системи	52
Березнюк О.С. Тенденції формування доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад Закарпатської області	53
Бондаревська О.М., Політько А.С. Формування спроможних територіальних громад в умовах децентралізації на прикладі Полтавської області	56
Герич М.І. Шляхи зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації	58
Гибало О.В. Актуальні проблеми, особливості фінансування бюджетної програми капітального будівництва муніципалітетів в Україні	61
Гордієнко Л.А. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в Україні	63
Диха М.В. Бюджетна децентралізація в Україні: проблеми фінансування розвитку територій	65
Думнич А.В. Особливості реалізації процесу бюджетної децентралізації в Україні	67
Мулеса Е.В. Особливості функціонування місцевих бюджетів в умовах реформи децентралізації	70
Лазар П.Д., Траньович Ю.П. Проблема зростання податкового боргу до місцевих бюджетів Закарпатської області	73
Логвиненко Б.О. Бюджетно-фінансова автономія як запорука підвищення якості медичного обслуговування у сільській місцевості	75
Лозакович Р.О. Функціонування бюджетної системи України в умовах децентралізації	77
Невкипіла А.В. Особливості проведення інвентаризації в установах державного сектору	79
Плахова Г.М. Особливості кошторису видатків сільських рад в Україні	82
Сойма Е.В. Децентралізація в Україні: досягнення та проблеми	84

СЕКЦІЯ 3
СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВА

Бідзіля М.І. Проблеми планування та адміністрування прибутку державних підприємств в Україні	86
Буснюк С.В. Теоретико-методичні основи фінансового менеджменту підприємства	88
Гаватюк Л.С., Юзюк В.М., Сандрак С.В. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення	90
Грига Х.І. Антикризове управління як спосіб запобігання банкрутству підприємства	93
Зубченко В.В. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства	95
Ільченко Є.О. Актуальні питання обліку розрахунків з покупцями і замовниками у торговому підприємстві	99
Кізляк К.В. Механізм формування прибутку підприємств у ринкових умовах	101
Левицька К.В., Бабенко В.І., Середінова О.В. Розробка організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємства	103
Матвеєва К.Є. Сучасні методи і моделі прогнозування фінансового стану підприємства	106
Надейко М.М. Характерні ознаки системи корпоративної культури	108
Нодь Н.В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення	111
Полінкевич О.М. Система фінансових індикаторів та інструментів у фінансовому механізмі підприємства	113
Пулбере А.А. Деякі особливості направлення працівників підприємств у закордонні відрядження	115
Рогіз Л.О. Проблемні питання гармонізації обліку запасів у відповідності до міжнародних стандартів	118
Сіра Е.О. Автоматизація бізнес-процесів на підприємствах ресторанного бізнесу	120
Соколова Е.О.	121

Фінансова безпека підприємства: економічна сутність та структура	
Терещенко А.С.	123
Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів	
Ткаченко К.В.	124
Summary and significance insurance financial security	
Ткаченко С.А.	
Новітні підходи до методології аналітичної обробки техніко-економічної інформації та до критеріїв оцінки економічної продуктивності господарської діяльності промислових підприємств, виробничих об'єднань країни	129
Шевченко Д.С.	
Напрями вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками	131

СЕКЦІЯ 4

ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бачо Р.І.	134
Інформаційно-аналітичне забезпечення обліку у фінансових установах	
Варцаба В.І., Бадзелюк В.В.	136
Оцінка фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»	
Варцаба В.І., Шубелко Н.Ю.	138
Управління якістю кредитного портфеля банку	
Владарчик Ю.А., Коновалова О.Б.	141
Особливості кредитування середнього і малого бізнесу в Україні	
Внукова Н.М.	
Трансформація моделі фінансово-кредитних відносин стейкхолдерів для забезпечення розвитку території	143
Гнип Н.О., Мінюкова Є.Р.	
Проблеми формування ресурсної бази банків України в умовах фінансової нестабільності	145
Горшков В.В.	147
Державний капітал в банківській системі України	
Зарева Е.Е.	150
Аналіз сучасного стану ринку інтернет-банкінгу в Україні	
Заславська О.І.	
Інноваційні концепції побудови бізнес-моделі роботи банківської установи	152
Калиняк Н.Ю.	
Формування ресурсів вітчизняних комерційних банків в умовах макроекономічного спаду економіки	154
Мансурова-Жеребйова П.О.	157
Блокчейн – один із головних технологічних проривів останнього часу	

Матей С.А. Методи діагностики банківських криз	159
Мушка Д.В. Економічна сутність банківського маркетингу	161
Попфалуші Я.І. Сучасні тенденції розвитку системи безготівкових розрахунків в Україні та світі	163
Путінцева Т.В. До визначення сутності ліквідності комерційних банків	166
Садовнича С.О. Організаційно-методичні аспекти зовнішнього контролю доходів кредитних спілок	168
Свалявчик В.Ю. Процентна ставка як основний інструмент грошово-кредитного регулювання за умов режиму інфляційного таргетування	170
Сембер С.В., Болдог С.Й. Іноземний капітал в банківському секторі України	173
Сембер С.В., Глеба М.І. Особливості стратегічного менеджменту в банку	174
Сембер С.В., Ільницька М.І. Особливості формування депозитної політики банку у сучасних умовах	176
Осташ С.В. Діяльність комерційних банків України як учасників грошово-кредитного ринку	178
Чепелюк Г.М. Практичні аспекти банківського кредитування реального сектору економіки України	181

СЕКЦІЯ 5

РЕАЛІЗАЦІЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНА ПРАКТИКА ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ

Бевцик В.О. Митні тарифи як інструмент торгової політики держави	184
Бузніковата Ю.О. Стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні	187
Декет В.І. Особливості митної справи та митної політики України	189
Дзямко Ю.М. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	192
Івашко Л.М. Митне регулювання зовнішньоторговельних потоків в Україні	193
Кампо Г.М., Крюка В.Т. Оцінка динаміки митних платежів до бюджету держави	195

Козуб А.В. Головні проблеми реалізації митної політики України в сучасних умовах	199
Мисько В.В. Особливості процесу реформування митної служби України	201
Нерода В.А. Управління митними платежами при здійсненні експортно-імпорتنих операцій та шляхи його покращення	203
Нитка І.І. Аспекти формування митної політики України в рамках євроінтеграційних відносин	208
Пітюлич М.М., Клочанка К.Р. Митна політика України в умовах її членства в СОТ	210
Пригара Р.І. Значення митного регулювання при інтенсифікації інтеграційних процесів	213
Рачкулинець А.Ю. Митний контроль експортно-імпорتنих операцій підприємства	216

СЕКЦІЯ 6

ОЦІНОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ

Бенца Д.І. Методологічні підходи до оцінювання колісних транспортних засобів	219
Керімов П.О. Розрахунок індивідуального бета-коефіцієнта на базі середньогалузевих значень: переваги і недоліки	221
Огородник В.О., Матей М.Ю. Тенденції на ринку оціночних послуг України	222
Огородник В.О., Надь Н.О. Проблемні аспекти оцінки вартості підприємств	224
Огородник В.О., Першин Є.С. Офіцинський М.Р.	225
Сутність та основні підходи до оцінки бізнесу в Україні	227
Яциковський Б.І. Методичні та практичні аспекти економічного дослідження гірничодобувної галузі	229

СЕКЦІЯ 7

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Бідзіля М.І. Детінізація доходів фізичних осіб-підприємців у зв'язку із обов'язковим запровадженням реєстратора розрахункових операцій (РРО)	232
Гринуш О.В. Актуальні проблеми реформування місцевого оподаткування в Україні	234

Загоруйко С.В. Основні напрямки деофшоризації економіки України	236
Ковач Ю.Е. Проблеми непрямого оподаткування в Україні	239
Лизанець М.В. Проблемні аспекти реалізації сучасної податкової політики в Україні	241
Мінкович В.Т. Роль податкового регулювання у здійсненні ефективних економічних трансформацій	244
Потокі Г.Ф. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходної частини місцевих бюджетів України	247
Осмятченко В.О. Досвід впровадження дуальної освіти для підготовки фахівців з фіскального адміністрування	250
Сержанова Т.В. Проблеми та недоліки реформування податкової системи України та шляхи їх вирішення	252
Стрельнікова В.В. Актуальні проблеми функціонування ПДВ в Україні	255
Чакій О.І., Білинець О.А. Сучасна податкова система України: проблеми та напрямки реформування	257
Чинчик А.А. Основні орієнтири податкової політики в умовах модернізації господарського розвитку	259

СЕКЦІЯ 8

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

Борисова В.А. Розвиток страхування фінансових ризиків в аграрній сфері	261
Мінкович В.Т., Данило А.І. Обмежуючі чинники розвитку вітчизняного ринку страхових послуг	263
Долготер О.Ю. Особисте страхування в Україні: сутність та перспективи розвитку	265
Кундря К.Ю. Управління грошовими потоками страхової компанії	267
Кущенко Д.В. Страхування автотранспортних засобів: теоретичні аспекти, особливості, гарантія безпеки	269
Ластівка Н.Ю. Недержавне пенсійне страхування в Україні: сучасний стан та особливості розвитку	272
Лужанська В.В. Розвиток та особливості сегменту страхування життя	274

*Віра Варцаба, д.е.н., професор
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Невід'ємним і значущим аспектом трансформації національної економіки є фінансове забезпечення як сукупність економічних відносин, які виникають з метою пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів, в т. ч. розробка механізму трансформації валових національних заощаджень у внутрішні інвестиції.

Роль грошово-кредитної політики як концептуальної складової розвитку національної економіки відзначається відсутністю єдиного підходу між науковцями та практиками у теоретичному обґрунтуванні тих фундаментальних положень, котрі визначають сутність, місце та роль грошово-кредитної компоненти у системі трансформації національної економіки.

В той же час, грошово-кредитна політика є одним з найважливіших та дієвих інструментів впливу держави на розвиток національної економіки. І неефективна організація грошово-кредитної системи здатна стати критичним фактором занепаду національної економіки,

Спостерігаючи за функціонуванням сучасної грошово-кредитної системи та виникненням фінансової кризи, де гроші «відриваються» від реального сектора національної економіки, можна відмітити, що така ситуація зумовлює необхідність пошуків нових, нетрадиційних підходів до моделей грошово-кредитної політики щодо сприяння розвитку реального сектора та управління національною економікою.

Варто підтримати думку автора роботи [2], що заходи монетарної політики центральних банків розвинених країн світу (збільшення грошової маси, встановлення низьких облікових ставок, кредитна підтримка суб'єктів господарювання) мають стати уроком для розробки стратегії грошово-кредитного регулювання в Україні, адже монетарні інструменти повинні використовуватись для відновлення розвитку національної економіки. В Україні немає чіткої стратегії реалізації грошово-кредитної політики у контексті подолання наслідків кризи, в якій опинилася країна.

Головне завдання монетарної політики в тому, щоб забезпечити розвиток економіки такою кількістю грошей і у такий спосіб, щоб реалізувати створену в економіці вартість і зберегти при цьому стабільність грошової одиниці [4]. А. Гриценко у роботі [1] підкреслює, що монетарна політика НБУ не адекватна до нових економічних реалій – потрібно відкоригувати грошово-кредитні механізми шляхом часткової зміни каналів, умов та обсягів грошової емісії та створення фінансово-кредитних установ для вирішення цих завдань.

Сучасна політика НБУ призводить до недомонетизації реальної економіки, яка сповільнює соціально-економічний розвиток України. Емісія

грошей пов'язується лише з інфляцією, а тому розглядається як небезпечний інструмент, який практично не можна застосовувати для розвитку національної економіки.

Розвиток інноваційної сфери та трансформації національної економіки вимагає впровадження нової парадигми монетарної політики, яка повинна носити стимулюючий характер. Науковці підкреслюють, що саме агресивна базисна інновація переорієнтовує на себе потоки ресурсів через монетарну сферу. Тому без ефективної грошово-кредитної сфери визрівання базисної інновації стає неможливим: можливе лише здійснення напівзаходів за допомогою поліпшуючих інновацій, які фінансуються з Державного бюджету або через інноваційні пільги. Стратегія економічного зростання потребує переходу в монетарній сфері до стратегії «агресивної гривні». Час відмовитися від стратегії стиснення інфляції до мінімальних величин, нехтуючи завданнями економічного розвитку національної економіки. Потрібно зорієнтувати політику регулювання грошової маси на досягнення обсягів, необхідних для забезпечення відтворювального процесу, поєднати жорсткий контроль над динамікою грошової маси зі стимулюванням структурної перебудови та економічного зростання. Стратегія «агресивної гривні» полягає у підвищенні доступності кредитів для підприємств реального сектору економіки і вдосконаленні сучасних механізмів збільшення грошової пропозиції, за яких інфляційний ефект грошової емісії буде мінімальним [3].

Метою грошової політики в країнах, які успішно розвиваються є створення умов для максимізації інвестиційної та інноваційної активності. Емісія використовується для цільового фінансування інвестицій за умови низьких заощаджень і доходів населення, нерозвиненого фінансового ринку. Така політика застосовується з другої половини XIX ст., зокрема, Гамільтоном в США, Вітте в Росії, Держбанком в СРСР, післявоєнній Японії та Західній Європі, сучасному Китаї, Індії, країнах Індокитаю. Всі країни, які здійснили економічне диво, використовували масштабну грошову емісію для кредитування інвестицій.

Цільова емісія грошей для кредитування інвестицій в цих країнах не призводить до інфляції, оскільки її результатом є підвищення ефективності виробництва і розширення обсягів випуску товарів, завдяки чому знижуються витрати, зростає пропозиція товарів і підвищується купівельна спроможність грошей. В міру зростання обсягів і зростання ефективності виробництва збільшуються доходи і заощадження населення і приватного бізнесу, завдяки чому розширюються приватні джерела фінансування інвестицій, і значення грошової емісії зменшується. За умови зниження інвестиційної активності, держава компенсує її збільшенням державних інвестицій, в т. ч. за рахунок емісійного фінансування дефіциту бюджету та інститутів розвитку. Саме так реалізується політика кількісного пом'якшення в США, ЄС та Японії та зростання державних інвестицій в КНР та Індії.

В процесі аналізу зарубіжного досвіду, можна зробити висновок, що країни, які здійснили економічне диво, використовували масштабну грошову емісію для кредитування інвестицій.

Так, в періоди наздоганяючої модернізації рівень монетизації був підвищений в Японії в 2,4 рази, в Кореї – більш ніж у 5 разів, в Сінгапурі – у 2,2, в Малайзії – у 4,2, в Індії – у 1,9 рази. Сьогодні в країнах із розвинутою економікою співвідношення грошової маси та ВВП знаходиться в межах 60-80%, а тих, що ставлять за мету прискорене зростання економіки, монетизація перевищує 100 %, в Китаї показник наближається до 200% [5].

Відмова від використання прийнятого в практиці високорозвинених країн світу способу фінансування інвестиційних витрат за рахунок цільової емісії грошей прирікає національну економіку на низький рівень накопичення, що необхідний для її відтворення. Прив'язка грошової емісії до приросту валютних резервів підпорядковує розвиток української економіки до потреб зовнішнього ринку, наслідком чого стає її сировинна спеціалізація та недофінансування галузей економіки, що забезпечують внутрішній ринок. Недостачу внутрішнього кредиту підприємства компенсують зовнішніми позиками, наслідком чого стає нееквівалентний зовнішньоекономічний обмін та офшоризація економіки, а також перехід функції контролю за національною промисловістю до зовнішніх кредиторів.

Тому, головною умовою для здійснення інвестиційного розвитку повинно стати вдосконалення нового емісійного механізму – емісії грошей, необхідної для фінансування стабільного розвитку реальної економіки країни (коли рівень пропозиції грошей задовольняє попит при стабільних цінах). Трансформаційні перетворення повинні відбутися на основі впровадження фінансових технологічних інновацій та здійснення цільової емісії грошей під інноваційні проекти національної економіки на основі прогнозування, моделювання, планування національного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Гриценко А. А. Современный кризис в контексте логики социально-экономического развития / А. А. Гриценко // Экономика Украины. – 2015. - № 6. – С. 32.
2. Дзюблюк О. Монетарна політика як ключовий важіль реалізації антикризових заходів в економіці / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2017. – № 2. – С. 12-13.
3. Жаліло Я. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика : монографія [Електронний ресурс] / Я. Жаліло. – 2003. – Київ: НІСД. – 368 с. – Режим доступу - <http://politics.ellib.org.ua/pages-4010.html>.
4. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / [Геєць В. М., Шинкарук Л. В., Артёмова Т. І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук Л. В. Шинкарук; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2011. – С. 638-639.
5. Шумська С. С. Фінансові інструменти розвитку: світова практика та уроки для України / С. Шумська // Причорноморські економічні студії. – 2016. - № 10. – С. 244.